

УДК 378.14.014.13:656.07

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ***Федотова І.В., д.е.н., доцент,
irina7vf@gmail.com**Бочарова Н.А., к.е.н., доцент
bocharova.n.a.xnadu@gmail.com**Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Соціальні та технологічні процеси, що перебігають у суспільстві, формують вимоги до майбутніх спеціалістів, необхідні для успішної професійної діяльності в умовах інформатизації, відповідно, і вимоги до закладів освіти. Сучасні цифрові технології надають нові інструменти для розвитку закладів вищої освіти і інших освітніх установ в усьому світі. Цифровізація забезпечує можливості для обміну накопиченим досвідом і знаннями, що дозволяє людям дізнатися більше і приймати більш обґрунтовані рішення в своєму повсякденному житті.

У рекомендаціях Європейського союзу від 2006 р. за ключовими компетенціями для безперервного навчання, в якості однієї з восьми запропонованих, є цифрова компетенція [1]. 3 грудня 2010 року науковим центром Євросоюзу була розпочата розробка моделі цифрових компетенцій населення, відома як DigComp. Цифрова компетенція визначається як впевнене, критичне і творче використання інформаційно-комп'ютерних технологій для досягнення цілей, пов'язаних з роботою, навчанням, дозвіллям, участю в житті суспільства [2]. В Україні в 2021 році було схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року та затверджено план заходів з її реалізації. В Концепції зазначено, що на сьогодні здійснюється значна кількість освітніх заходів, спрямованих на формування цифрових навичок, проте вони не мають системного характеру, забезпечують формування лише окремих навичок та не вирішують питань низького рівня володіння цифровими навичками в суспільстві та обізнаності щодо цифрових прав громадян [3]. Основними проблемами з питань розвитку цифрових компетентностей, які потребують розв'язання в рамках цієї Концепції, є відсутність єдиних підходів до визначення цифрових компетентностей у професійних стандартах та єдиних вимог до освітніх програм з

розвитку інформаційно-цифрової компетентності фахівців різних професій; єдиних вимог до цифрових компетентностей в системі освіти.

Інформаційно-цифрова компетентність унікальна тому, що дає людям змогу отримувати інші компетентності (наприклад, швидко опанувати мову, бути соціально активнішими тощо). Цифрова грамотність (або цифрова компетентність) визнана ЄС однією з восьми ключових компетентностей для навчання протягом усього життя [4]. Стрімке поширення цифрових технологій робить цифрові навички (компетентності) громадян ключовими серед інших навичок. Навчання за принципом «знати все» змінюється на принцип «знати, як навчатися протягом життя та стати самореалізованим та конкурентоздатним» [4]. Оновлена рамка цифрової компетентності ЄС Digital Competence Framework (DigComp 2.0) визначає ключові компоненти у 5 сферах, які можна узагальнити: інформаційна грамотність, комунікація і співробітництво, створення цифрового контенту, безпека, вирішення проблем [5]. Успішність професійно-орієнтованої освітньої діяльності в умовах цифрової революції залежить від рівня інформаційно-цифрових компетенцій здобувачів вищої освіти і готовності використовувати їх в інформаційно-насиченій, оцифрованій практичній діяльності.

Під інформаційно-цифровою компетентністю (ІЦК) автором [6] запропоновано розуміти уміння використовувати наявні інформаційно-цифрові ресурси для отримання, зберігання, поширення та опрацювання необхідної інформації; здатність упевнено, критично, творчо і безпечно використовувати інформаційнокомунікаційні технології для досягнення цілей, що визначаються потребами сталого розвитку особистості та суспільства в цілому.

Більшість вчених розглядає інформаційно-цифрову компетентність як необхідну складову сучасної освіти, як ключовий навик, необхідний для успішної життєдіяльності в сучасному світі. Базуючись на аналізі літератури [6-8] можливо виділити наступні складові інформаційно-цифрової компетентності:

- ціннісно-комунікативний блок характеризує сукупність цілей і цінностей вищої освіти, які можуть бути значущими для формування ІЦК здобувачів освіти;

- програмно-методичний блок об'єднує необхідну інформацію про можливі стратегії, форми і програми підготовки, в рамках яких здійснюється формування ІЦК здобувачів освіти;

- когнітивно-діяльнісний блок характеризує рівень сформованості знань про інформацію та способи її перетворення, інформаційно-цифрові ресурси та можливості їх використання, кібербезпеку;

- інформаційно-психологічний блок формує систему знань і умінь здобувачів освіти, що складають основу їх професійної діяльності, здатність працювати з освітньо-науковою інформацією, визначає властивості пізнавальної діяльності;

- емоційно-комунікаційний блок характеризує емоційне ставлення до процесу навчання та ступінь володіння комунікативними вміннями, а також форми взаємодії учасників освітнього процесу в ході формування ІЦК здобувачів освіти;

- процесуально-мотиваційний блок формує основні мотиви, що визначають шляхи становлення ІЦК;

- інформаційно-технологічний блок формує вміння оформляти власний програмний продукт в різних форматах, обробляти числові дані за допомогою інструментів статистики і візуалізації, відбору релевантних джерел інформації;

- рефлексивно-діагностичний блок характеризує готовність оцінювати свої знання, вміння та навички на кожному етапі їх здобуття;

- технологічний блок відображає засоби навчання, що використовуються для формування ІЦК здобувачів освіти.

До інформаційно-цифрових компетенцій здобувача вищої освіти відносяться:

1. Цифрова інформаційна грамотність, що включає пошук і фільтрацію, оцінку і аналіз даних, інформації та цифрового контенту.

2. Комп'ютерна грамотність, що включає володіння ПО, розташованому на ПК, експлуатацію периферійних пристроїв.

3. Створення і розвиток, модифікація та інтеграція цифрового контенту.

4. Комунікація і співробітництво, що включає обмін інформацією за допомогою цифрових технологій, цифровий етикет.

5. Безпека, що включає захист персональних даних і забезпечення конфіденційності, захист здоров'я.

6. Медіаграмотність, що включає вміння працювати з текстовою, графічною, відеоінформацією, іншими видами інформації, вміння використовувати об'єкти доповненої і віртуальної реальності.

7. Технологічна грамотність, що включає вміння вибирати відповідні цифрові пристрої і технології для вирішення професійних завдань, а також рішення проблем, пов'язаних з цифровими

технологіями, що включає вирішення технічних проблем, визначення потреб і технологічних рішень.

Формування цифрової грамотності здобувачів вищої освіти не повинно обмежуватися тільки вивченням дисциплін інформаційного циклу, а набувати міждисциплінарний характер. У змісті програми має бути передбачено освоєння всіх загальних і професійних компетенцій. Тобто, всі компетенції повинні знайти місце в змісті освітніх програм, дисциплін. Крім того, потрібно постійно підвищувати й цифрову грамотність викладачів, що дозволить зробити роботу науково-викладацького персоналу більш продуктивною і результативною.

Література:

1. Recommendation of the European Parliament and of the Council on Key Competences for Lifelong Learning. Official site of EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32006H0962>.

2. Digital globalization: The new era of global flows. Official site of McKinsey&Company. URL: <http://www.mckinsey.com/business-functions/digital-mckinsey/our-insights/digital-globalization-the-new-era-of-global-flows>.

3. Концепція розвитку цифрових компетентностей. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>

4. Освіта. Стратегія України 2030. *Український інститут майбутнього*. URL: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034?fbclid=IwAR3OwyONfn01N18qksqA1lQZUVIFVHMede9wEfXmdIoT-p994WzjZ8MKnVQ>.

5. DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. The Digital Competence Framework 2.0. November 15, 2018. URL: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>

6. Трифонова О.М. Визначення рівня сформованості інформаційно-цифрової компетентності у майбутніх фахівців комп'ютерних технологій. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 177, част. II. С. 128-135.

7. Константинова Д.С., Кудяева М.М. Цифровые компетенции как основа трансформации профессионального образования. *Экономика труда*. 2020. Том 7. № 11. С. 1055-1072.

8. Батова М.М. Формирование цифровых компетенций в системе "образование – наука – производство". *Вопросы инновационной экономики*. 2019. Том 9. № 4. С. 1573-1584.